

**ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ**

ՈՌԻՉԱՆՆԱ ՀԱԿՈՐԻ ԱԶՐՈՅԱՆ

ԳՈՅԹԻՍՈԼՈՅԻ ՎԻՊԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

**Ժ.01.07-«Արտասահմանյան գրականություն» մասնագիտությամբ
բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի
հայցման ատենախոսության**

ՍԵՂՄԱԳԻՐ

ԵՐԵՎԱՆ – 2017

Ատենախոսության թեման հաստատվել է Երևանի պետական համալսարանում

Գիտական ղեկավար՝

բանասիրական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր Հենրիկ Անտոնի Էդոյան

Պաշտոնական ընդդիմախոսներ՝

բանասիրական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր Կարլեն Ռաֆայելի Մատինյան

բանասիրական գիտությունների թեկնածու
Հասմիկ Ազատի Եղիազարյան

Առաջատար կազմակերպություն՝ Հայ-ռուսական համալսարան

Պաշտպանությունը կայանալու է 2017 թ. հուլիսի 7-ին, ժամը 12:30-ին ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում գործող ԲՈՀ-ի Գրականության 003 մասնագիտական խորհրդում (հասցեն՝ Երևան, Գրիգոր Լուսավորչի 15):

Ատենախոսությանը կարելի է ծանոթանալ ՀՀ ԳԱԱ Ա. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի գրադարանում:

Սեղմագիրն առաքված է 2017 թ. հունիսի 5-ին:

Մասնագիտական խորհրդի գիտական քարտուղար,

բանասիրական գիտությունների թեկնածու՝ Ս. Ա. Մարգարյան

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Ատենախոսությունը նվիրված է XX դարի իսպանացի գրող Խուան Գոյթիսոլոյի ստեղծագործությունների քննությանը: XX դարի իսպանական գրականությունն, առավել քան եվրոպական որևէ այլ երկրի գրականություն, սերտորեն կապված է իր երկրի պատմության հետ: Իսպանիայի այս ժամանակաշրջանի պատմությունը լի է արյունալի իրադարձություններով, հեղափոխություններով ու եղբայրասպան քաղաքացիական պատերազմներով: Այդ ժամանակաշրջանը կարելի է բաժանել երեք փուլի՝ միապետական բռնապետության տարիներ (1918-1931թթ.), Հանրապետության, հեղափոխության ու պատերազմի տարիներ (1931-1939թթ.), գեներալ Ֆրանկոյի բռնապետության տասնամյակներ, որոնք ավարտվեցին միայն վերջինիս մահով: Այդ իսկ պատճառով դժվար է գտնել եվրոպական մեկ այլ երկիր, որի գրականության վրա պատմությունն ունենար այնքան մեծ ազդեցություն, որքան XX դարի իսպանական գրականության վրա: Եվ այս ազդեցության վառ ապացույց են Խուան Գոյթիսոլոյի ստեղծագործությունները, որոնք որոշակի առումով կարելի է դիտարկել նաև որպես երկրի պատմության գրական լրացում, այդ պատմության գրողի մեկնաբանություն: Անդրադառնալով անհատին հուզող խնդիրներին, կերտելով վառ ու անկրկնելի կերպարներ՝ տաղանդաշատ իսպանացի գրողն իր ոչ մի աշխատանքում մարդու ճակատագիրը չի կտրում Իսպանիայի պատմության ողբերգական ընթացքից, ավելին՝ համոզիչ կերպով ցույց է տալիս, որ իր հերոսների ողբերգական ճակատագրերը պայմանավորված են հենց երկրի պատմությամբ, դեռևս դարի առաջին կեսին Իսպանիայում հաստատված բռնապետությամբ:

Մեր ատենախոսության երեք գլուխներում փորձ է արվել վերլուծել Գոյթիսոլոյի ստեղծագործական աշխարհը, քննել վեպերի ժանրային յուրահատկությունները, դրանց գաղափարական ատաղձի պատմաքաղաքական և պատմամշակութային հիմքերը:

ԹԵՄԱՅԻ ԱՐԴԻՎԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ատենախոսության արդիականությունը հատկանշվում է այն հանգամանքով, որ մեր գրականագիտության մեջ Խուան Գոյթիսոլոյի ստեղծագործություններն ուսումնասիրված չեն, և մեր աշխատանքն առաջին համեստ փորձն է իսպանացի անվանի գրողի վիպական աշխարհի քննության: Առաջին անգամ քննվում են Գոյթիսոլոյի վեպերը՝ գրված ինչպես վաղ, այնպես էլ հասուն շրջանում՝ հնարավորություն տալով ի հայտ բերել դրանց միջև եղած թեմատիկ, գաղափարական և կառուցվածքային փոփոխությունները:

Աշխատանքի արդիականությունը պայմանավորված է նաև նրանով, որ Խուան Գոյթիսոլոն առանցքային դեմք է ոչ միայն իսպանական, այլև ողջ ժամանակակից իսպանալեզու գրականության մեջ, և առանց նրա ստեղծագործության առանձնահատկությունների և գրական-գեղարվեստական սկզբունքների ուսում-

նասիրության հնարավոր չէ խորապես ընկալել ժամանակակից իսպանական գրականության զարգացման միտումները:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ուսումնասիրության առարկան Խուան Գոյթիստոլյի ստեղծագործություններն են:

Աշխատանքի նպատակը Խուան Գոյթիստոլյի վիպական աշխարհի յուրահատկությունների ուսումնասիրությունն է: Ելնելով այս նպատակից՝ մեր առջև դնում ենք հետևյալ խնդիրները.

- քննել Գոյթիստոլյի վեպերի գաղափարական և գեղարվեստական-գեղագիտական սկզբունքները,
- վերլուծել վեպերի կառուցվածքային և լեզվաոճական համակարգերը,
- քննել գրողի վիպական աշխարհի թեմատիկ ուղղվածության և դրա զարգացման դինամիկան՝ դրա օրինաչափություններով և յուրահատկություններով:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒՅԹԸ

Գոյթիստոլյի ստեղծագործություններին տարբեր ժամանակներում անդրադարձել են իսպանալեզու անվանի գրականագետներ, գրաքննադատներ: Գոնսալո Տորենտե Բալիեստերը¹ և Պաբլո Խիլ Կասադոն² ուսումնասիրում են Գոյթիստոլյի ստեղծագործությունը իսպանական գրականության համատեքստում՝ դիտարկելով նրա վեպերը որպես իսպանական արձակի կարևոր օղակ: Պաբլո Խիլ Կասադոն առանձնապես կանգ է առնում սոցիալական վեպի զարգացման հիմնական փուլերի վրա՝ ամբողջովին տեղավորելով Գոյթիստոլյի ստեղծագործությունն այդ շրջանակներում: Նույն շեշտադրումն ակնհայտ է նաև Խոսե Գարսիա Լոպեսի³ մոտ:

Խոսե Մարիա Կաստելիետի⁴ ուսումնասիրության հիմքում կենսագրական նյութի արտացոլումն է հեղինակի ստեղծագործության մեջ: Նա կապում է հեղինակի վիպական ստեղծագործության յուրաքանչյուր փուլ նրա իսկ կյանքի առանձին իրադարձությունների հետ: Ըստ մեզ՝ գրականագետը գերազնահատում է ինքնակենսագրական տարրի առկայությունը Գոյթիստոլյի ստեղծագործության մեջ:

¹ **Torrente Ballester G.**, Panorama de la literatura española contemporánea II, Guadarrama, Madrid, 1962, p. 208-209.

² **Gil Casado P.**, La novela social española (1942-1968), Seix Barral, Barcelona, 1968, p. 220.

³ **García López J.**, Historia de la literatura española, Vicens-Vives, Barcelona, 1962, p. 433-435.

⁴ **Castellet J. M.**, Veinte años de poesía española, Seix Barral, Barcelona, 1960, p. 310-313.

Ռուս գրականագետներից Գոյթիստոլյի ստեղծագործություններին են անդրադարձել Յուրի Ուվարովն իր «Ժամանակակից իսպանական վեպը»⁵ աշխատանքում և անվանի իսպանագետ Իրինա Տերտեյանն իր նույնանուն գրքում⁶: Նշված ուսումնասիրություններից առաջինում շեշտը դրված է Գոյթիստոլյի արևմտամերժ գաղափարախոսության վրա, իսկ երկրորդում՝ բացահայտվում է հեղինակի տեղն ու դերը ժամանակակից իսպանալեզու գրականության համատեքստում: Իսպանական գրականության պատմագիր Զ.Պլավսկին⁷ առանձին ենթագլխում՝ վերնագրված «Ժամանակակից իսպանական վիպասանները», համեստ տեղ է հատկացրել Գոյթիստոլյի վեպերին: Այստեղ հիմնական շեշտը դրված է դասային անհավասարության և սոցիալական անարդարության թեմատիկայի վրա: Անգամ պատերազմական և հետպատերազմյան թեմաները նույնպես վերլուծված են երկրի սոցիալ-քաղաքական և հասարակական համակարգի քննության տեսանկյունից:

Մեր աշխատանքի գիտական նորույթն այն է, որ այն ոչ միայն հայ գրականագիտության մեջ Խուան Գոյթիստոլյի վեպերի ուսումնասիրության առաջին փորձն է, այլ նաև առաջին անգամ փորձ է արվում համակողմանիորեն քննել Խուան Գոյթիստոլյի վեպերի ժանրային յուրահատկությունները՝ գրողի գեղարվեստական համակարգի համատեքստում՝ վերհանելով դրանց գաղափարական հիմքերը:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈՂԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ատենախոսության մեջ կիրառվել են գրականության տեսության նախորդ և ներկայիս փորձն, օգտագործվել են ինչպես համեմատական, այնպես էլ վերլուծության համադրման ու զուգադրման մեթոդները: Բացի այդ ուսումնասիրության ընթացքում հաշվի են առնվել ժամանակակից գրականագիտական մոտեցումները: Մեր կարծիքով, թեմայի քննության ժամանակ անհրաժեշտ է նկատի ունենալ պատմական հայեցակետը, սակայն այդ ստեղծագործությունները քննել նախևառաջ գեղարվեստական երկի վերլուծության չափանիշներով: Նյութը մատուցվում է բնագրերի վերլուծությունների հիման վրա, հետևաբար, հեղինակի գաղափարների, դիրքորոշումների բացահայտման համար կատարել ենք որոշակի բնագրային մեջբերումներ: Ստեղծագործություններից մեջբերված թարգմանությունները մերն են:

⁵ Уваров Ю., Современный испанский роман, Высшая школа, Москва, 1968, с. 35.

⁶ Тертеян И., Современный испанский роман (1939-1969), Художественная литература, Москва, 1972, с 75.

⁷ Плавский З., Испанская литература XIX-XX веков, Высшая школа, Москва, 1982, с. 203-208.

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅԱՆ ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ներկայացված ատենախոսությունը կարող է օգտակար լինել իսպանական նորագույն գրականության հետագա ուսումնասիրությունների համար:

Ներկայացված նյութերն էլ կարող են օգտագործվել XX դարի իսպանական գրականությանը նվիրված բուհական դասախոսություններում, իսկ որոշ դրույթներ՝ արդի իսպանական գրականության ուսումնասիրությանը նվիրված մագիստրոսական դասընթացներում:

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Ատենախոսությունը քննարկվել և հրապարակային պաշտպանության է երաշխավորվել Երևանի պետական համալսարանի ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի արտասահմանյան գրականության ամբիոնում: Ատենախոսության հիմնադրույթները հրապարակվել են ԲՈՀ-ի կողմից ընդունելի ամսագրերում և պարբերականներում, ինչպես նաև ներկայացվել են գիտաժողովներում:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից, եզրակացություններից և գրականության ցանկից:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածության մեջ ամփոփ ներկայացվել են հարցի պատմությունը, ատենախոսության նպատակն ու խնդիրները, թեմայի մշակվածությունը, հետազոտության արդիականությունը և գիտական նորույթը:

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

1940-50-ԱԿԱՆՆԵՐԻ ԻՍՊԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՁԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԳՈՅԹԻՍՈՒՈՅԻ ՍՏԵՂՇԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԱՂ ՇՐՋԱՆԸ

Առաջին գլխում քննության է առնվում Գոյթիսոլոյի վաղ շրջանի ստեղծագործությունը, երբ ձևավորվում են նրա գեղագիտական սկզբունքները և նրա գեղարվեստական աշխարհայացքը, հիմք է դրվում նրա գրական-ստեղծագործական հայեցակարգի: Մենք փորձում ենք վերլուծել «օբյեկտիվ արձակի» սկզբունքը՝ դրված հեղինակի հիմնականում առաջին և որոշ չափով նաև երկրորդ շրջանի վեպերի հիմքում:

1954 թվականին լույս է տեսնում 23-ամյա Գոյթիսոլոյի առաջին՝ «Ձեռքերի ճարպկություն» վեպը, որն արագ ճանաչում է բերում արձակագրին:

Մտնելով գրական ասպարեզ՝ երիտասարդ ու տաղանդաշատ արձակագիրը հրապուրվում է իսպանացի ավագ սերնդի գրողների՝ մոդեռնիզմի ներկայացուցիչների ու, այսպես կոչված, «1898 թվականի սերնդի» գրողների ստեղծագործություններով: Հոդվածներում և էսսեներում Գոյթիսոլոն առանձնակի կարևորություն է տալիս գրականության զարգացման գործում լուրջ դերակատարություն ունեցած այդ գրողներին: Իսկ 1940-ական թվականներին Իսպանիայի գրական ասպարեզում հանդես էին գալիս փոքրաթիվ գրողներ, որոնցից էին Կամիլո Խոսե Սելան, Կարմեն Լաֆորեսը և Խուան Անտոնիո դե Սունտունեգին:

Եթե «բռնությունների վեպ» շարքին կարելի է դասել Խոսե Սելայի միայն «Պասկուալ Դուարտեի ընտանիքը», ապա Գոյթիսոլոյի 1950-ական թվականների ստեղծագործություններում բռնության թեման զգալի տեղ է զբաղեցնում, մասնավորապես՝ «Ձեռքերի ճարպկություն», «Ալբերխոսություն» և «Թախիծ դրախտում» վեպերում: Ըստ էության, Գոյթիսոլոյի ստեղծագործությունները հաճախ սյուժետային ու գաղափարական առումով դառնում են Սելայի վեպերի շարունակություն՝ ամբողջացնելով իսպանական արատավոր հասարակության համայնապատկերը: Երկու գրողներին միավորում է նաև այն, որ նրանք չեն ընդունում իրենց ժամանակի Իսպանիան և երկրի ապագայի հանդեպ տրամադրված են հռետեստրեն:

Ֆրանկիստական ռեժիմի գրաքննության պայմաններում առաջադեմ իսպանացի գրողների համար դժվար էր անաչառ ներկայացնել անցյալը, որն ուղղակիորեն կապված էր նույն վարչակարգի՝ անցյալում գործած վայրագությունների հետ: Այս հակասության արդյունքում էլ ստեղծվեց տիպիկ իսպանական՝ «օբյեկտիվ արձակ» գրական ոճը, որի հիմնադիրներից ու գլխավոր տեսաբաններից մեկը Գոյթիսոլոն էր:

Գոյթիսոլոն թե՛ իր ստեղծագործություններով, և թե՛ իր տեսական գործերով ցույց է տալիս, որ Իսպանիայի պատմությունն ու գրականությունն ավելի սերտ փոխհարաբերությունների մեջ են, քան որևէ այլ եվրոպական երկրում:

Իսպանական «օբյեկտիվ արձակ» գրական ոճը հիմնվում է մի շարք գեղագիտական և գաղափարական հիմնադրույթների վրա, որոնց մասին Գոյթիսոլոն պարզաբանումներ է տալիս «Վեպի խնդիրները» (1959թ.) գրքում: «Օբյեկտիվ արձակում» կարևոր դեր է հատկացվում շրջակա միջավայրի ու մարդու վարքագծի նկարագրություններին, ինչպես նաև երկխոսությունների բառացի վերարտադրմանը: Միաժամանակ «օբյեկտիվ արձակի» ներկայացուցիչները ձեռնպահ են մնում հերոսների հոգեվիճակի պատկերումից ու իրադարձություններին գնահատական տալուց: Այն, թե ինչ է կատարվում հերոսների ներաշխարհում, ընթերցողը պետք է կռահի ժեստերից, խոսքերից ու վարքագծից: Անդրադառնալով «օբյեկտիվ արձակ» ոճին՝ Գոյթիսոլոն «Վերջին վագոնը» գրքում գրում է. «Նա, ով ժամանակ անց կցանկանա ուսումնասիրել իսպանացի արձակագիրների ու բանաստեղծների գեղարվեստական ոճը, պետք է հաշվի առնի գրաքննության դերը, որն էլ հենց կյանքի կոչեց այդ ոճը:

Եթե չլիներ գրաքննությունն, ապա օբյեկտիվիզմը և բիհեվիորիզմը չէին ունենա այն տարածումը, որ ունեցան վերջին տարիներին»⁸:

Թեմատիկ առումով 1950-60-ական թվականների իսպանական գրականության մեջ գերիշխող էին երկու՝ պատերազմի ու սոցիալական թեմաներն, ինչը խորապես պայմանավորված էր երկրի պատմությամբ ու ներկայով:

Գոյթխոլոյի ստեղծագործությունների ճիշտ ընկալման համար կարևոր ուղենիշեր են նրա հողվածներն ու էսսեները, որոնք ամփոփված են երեք՝ «Վերջին վագոնը» (1967թ.), «Իսպանիան ու իսպանացիները» (1979թ.) և «Ազատություն, ազատություն, ազատություն» (1978թ.) ժողովածուներում: Կարևոր ենք համարել և վերլուծել ենք նաև «Վեպի խնդիրները» (1959թ.) գիրքը, որում Գոյթխոլոն ներկայացնում է գրականության, մասնավորապես՝ «օբյեկտիվ արձակի» վերաբերյալ իր պատկերացումները: Նշենք, որ այս տեսական գործն ուղենիշ հանդիսացավ թե՛ ժամանակակիցների, թե՛ կրոսեր սերնդի շատ գրողների համար:

Թեև «օբյեկտիվ արձակի» գեղագիտական-գաղափարական հայեցակարգը Գոյթխոլոն հրապարակեց 1959 թվականին՝ «Վեպի խնդիրները» գրքում, արդեն «Ձեռքերի ճարակություն» վեպում նա ստեղծագործում է այդ ոճով: Վեպի հերոսները սովորում են Մադրիդի համալսարանում, սակայն, ի տարբերություն հեղինակի, շատ հեռու են քաղաքականությունից և ապրում են ցոփ ու շվայտ կյանքով:

Վեպը չի կարելի անվանել ինքնակենսագրական, քանի որ Գոյթխոլոն հերոսներին հաղորդել է միայն այդ ժամանակահատվածում իր ապրած զգացումները: Վեպի հերոսները «լավ ընտանիքներից» սերված երիտասարդներ են, և նրանցից յուրաքանչյուրն ավելի շատ բնագրով, քան գիտակցաբար զգում է, որ ներքաշվել է կենցաղի ճահճի մեջ, սակայն ոչ մի կերպ չի կարողանում գտնել դրանից դուրս գալու ելքը:

Գոյթխոլոյի հերոսների անցյալի պատմությունների մեջ ուրվագծվելով՝ ավելի ուշ վեպի գլխավոր գաղափար է դառնում հեղինակի համոզմունքը, որ արատավոր հասարակությունն ու ընտանիքը կործանում են երիտասարդ անհատին, խեղում կյանքը, կասեցնում բնականոն զարգացումը, գուցե նաև սպանում ապագա հանճարին:

Վեպի վերջին հատվածը, սակայն, նկատելիորեն տարբերվում է տեքստի ընդհանուր շարադրաոճից: Այստեղ Գոյթխոլոն, մասամբ հրաժարվելով «օբյեկտիվ արձակ» ոճից, մեկնաբանում է առաջին պլան մղված հերոսների՝ Ագուստինի և Դավթի խոհերն ու ծանր ապրումները:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ այս հատվածը առանցքային և վճռորոշ նշանակություն ունի ամբողջ վեպի համար, և այդ դիտանկյունից վերլուծելով վեպի հիմնական շեշտադրումները, գալիս ենք եզրահանգման, որ այն պետք է դասել ոչ թե «հեղափոխական», այլ «հոգեբանական» վեպերի

⁸ Goytisolo J., El Furgón de cola, Ruedo Ibérico, Paris, 1967, p. 31.

շարքին: Հեղինակն ամենևին չի կանորում հերոսների հեղափոխական (եթե կարելի է այդպես անվանել) գործունեությունը, բայց հուշում է, որ արատավոր հասարակության մեջ մեծացած իսպանացի երիտասարդները զուրկ են հոգևոր բարձր, վեհ հատկանիշներից, գաղափարապես սնանկ են և այդ իսկ պատճառով չեն կարող երկիրը դուրս բերել ներկայիս ծանր վիճակից:

Ամփոփելով գրողի առաջին հաստատուն քայլերը գրական ասպարեզում, ինչպես նաև երկրում ստեղծված քաղաքականության բարոյահոգեբանական իրավիճակը՝ կարելի է փաստել հետևյալը. Գոյթիստյուն և նրա սերնդակիցները ստիպված էին փնտրել դեպի ճշմարտություն տանող ուղին՝ անցնելով բազմաթիվ արգելքների և խոչընդոտների միջով: Քանի որ գրաքննության այդ դաժան պայմաններում ուղիղ կերպով ճշմարտությունն ասել անհնարին էր, նրանք ընտրեցին այլ ճանապարհ՝ անկողմնապահ վկայության ճանապարհը, սահմանափակվելով սոսկ փաստերի արձանագրությամբ և զերծ մնալով դրանց գնահատականից: Այդպես ստեղծված «օբյեկտիվ արձակ» ոճը՝ կոնկրետ սոցիալ-քաղաքական իրավիճակի ծնունդը, որի առաջին և սկզբունքային հետևորդներից մեկը Խուան Գոյթիստյուն էր: Գրողի տեսական և հրապարակախոսական գործերի առաջին ժողովածուն՝ «Վեպի խնդիրները», դարձավ «օբյեկտիվ արձակի» հռչակագիր, որի առանցքային միտքն այն էր, որ տվյալ ժամանակաշրջանի իրականության «չեզոք» և օբյեկտիվ պատկերումն անգամ հավասարազոր էր բողոքի և ընդվզման արտահայտման: Այս ուղղության գրողների գեղարվեստական շարադրանքի սկզբունքներից էին հեղինակի ապաստանավորումը վեպում, «թաքնված տեսախցիկի» տեխնիկայի կիրառումը, հերոսների ընդգծված անկախությունը հեղինակի կամքից, իսպանական իրականության արձանագրային վերարտադրումը:

Այսպիսով՝ արդեն ստեղծագործական վաղ շրջանում Խուան Գոյթիստյուն կարողացավ առաջ քաշել հրատապ ու լուրջ հարցեր՝ ներկայացնելով դրանք “օբյեկտիվ”, բայց յուրատիպ կերպով: Դա լուրջ հայտ էր իսպանական գրականություն մուտք գործող երիտասարդ և տաղանդաշատ գրողի կողմից, որը մեծ դեր կխաղա իսպանական վեպի հետագա զարգացման գործընթացում:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ
ԽՈՒԱՆ ԳՈՅԹԻՍՈՒՈՅԻ ՀԱՍՈՒՆ ՇՐՋԱՆԻ ՎԵՊԵՐԸ ԵՎ ՆՈՐ
ԳԵՂԱՐՎԵՏԱԿԱՆ-ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

Երկրորդ գլխում՝ հեղինակի հասուն շրջանի վեպերի վերլուծության հիման վրա, փորձում ենք վերլուծել արդեն ձևավորված գեղարվեստական-գեղագիտական սկզբունքները: Փորձ է արվում քննել արևմտաեվրոպական փորձարական վեպի ազդեցությունը Գոյթիսոլոյի վիպագրության վրա:

Հասուն շրջանի լավագույն գործերից մեկը՝ «Թախիժ դրախտում» վեպն է, որտեղ իր արտացոլումն է գտել անցյալի դասերի վերաիմաստավորումը: Ստեղծագործելով «օբյեկտիվ արձակի» ոճով՝ Գոյթիսոլոյն մշտապես ձգտում է չշեղվել իրականությունից, չնենգափոխել ճշմարտությունը: «Ձեռքերի ճարակություն» վեպը բոլոր դրական կողմերով հանդերձ, ունի մի էական թերություն: Ճշմարտացիորեն պատկերելով իսպանական իրականության կոնկրետ ժամանակահատվածը՝ 1950-ականների սկիզբը և հնարավորություն տալով տեսնելու իսպանական ընտանիքի ու հասարակության արատավոր բարքերն ու կենցաղը, այս վեպում բացակայում է Իսպանիայի անցյալը: Եվ թերևս սա է պատճառը, որ արդեն երկրորդ՝ «Թախիժ դրախտում» վեպում, Գոյթիսոլոյն անդրադառնում է XX դարի Իսպանիայի պատմության «ամենասև» էջին, 1936-1939 թթ. քաղաքացիական պատերազմին, որտեղ էլ, ըստ նրա, պետք է փնտրել 1950-60-ականների իսպանական հասարակության արատավորության արմատները:

Գոյթիսոլոյն «Թախիժ դրախտում» վեպով դարձավ XX դարի իսպանական գրականության պատերազմական վեպի հիմնադիրներից մեկը: Այս ստեղծագործությունից հետո իսպանացի արձակագիրների գործերում այս կամ այն չափով նկատելի է Գոյթիսոլոյի ազդեցությունը: Մոտիվները, որոնք նա առաջ է քաշում «Թախիժ դրախտում» վեպում, հետագա զարգացում են ստանում կրտսեր սերնդի ստեղծագործություններում: «Թախիժ դրախտում» վեպը կառուցված է միաժամանակ սյուժետային երկու տիրույթներում, որոնցից առաջինը պատերազմն է, երկրորդը՝ դրա հետևանքները: Վեպում Գոյթիսոլոյն կարևորում է ոչ թե բուն պատերազմն, այլ դրա հետևանքները: Սա է պատճառը, որ գրողը, ինչպես որ Աննա Մարիա Մատուտեն ու Խեսուս Ֆերնանդես Սանտոսը, վեպի գլխավոր հերոսներ է ընտրել ծնողազուրկ 8-12 տարեկան երեխաներին: «Թախիժ դրախտում» վեպում հեղինակը մասամբ վերակերտում է իր ինքնակենսագրական պատմությունը: Իր որդեգրած «օբյեկտիվ արձակի» ոճին համահունչ, հեղինակը կատարվածի մասին պատմում է կողմնակի ականատեսի աչքերով՝ չփորձելով մեկնաբանել այն: Պատերազմն այստեղ ներկայացվում է որպես կարճամիտ մարդկանց կույր ատելության դրսևորում, ճիշտ այնպես, ինչպես աստվածաշնչյան հերոս Աբելի սպանությունը: Հարկ է նշել, որ Կայենի ու Աբելի մասին պատմելով, Գոյթիսոլոյն հետևում է XX դարի իսպանական գրականության այն ավանդույթներին, որոնք գալիս են Միգել դե Ունամունոյից:

Գոյթիստիւն մոտ է Ունամունդին ոչ միայն աշխարհի, այլև անհատի կյանքի ընկալումներով, իսկ իսպանացի փիլիսոփան մերժում է մարդկային «ինքնագոհաբերությունը», այն տեսակետը, թե անհատը որոշակի առաքելություն ունի աշխարհում:

Գոյթիստիւն իր ստեղծագործության մեջ չի փորձում մեղավորներ գտնել: Մեղավոր են բոլորը. թե՛ նրանք, ովքեր հրահրել են այս անիմաստ եղբայրասպան պատերազմը, և թե՛ նրանք, ովքեր երկու կողմից մասնակցում են այդ պատերազմին: Սակայն խոշոր հաշվով նույնիսկ նրանք մեղավոր չեն, քանի որ չեն հասկանում, թե ինչու, հանուն ինչի են սպանում: Գոյթիստիւնի բոլոր հերոսները փնտրում, բայց այդպես էլ չեն գտնում այս հարցի պատասխանը:

«Թախիճ դրախտում» վեպում հեղինակը ներկայացնում է դրախտ-դժոխք հակադրությունը: Բնության կողմից ստեղծված դրախտը տկարամիտ մարդիկ վեր են ածել դժոխքի:

«Թախիճ դրախտում» վեպը սկսվում և ավարտվում է մահվան տեսարաններով: Եթե առաջին էջերում տեսնում ենք սպանված Աբելին, ապա վերջում ֆրանկիստների գրոհից հետո որջ շրջանը լի է զինվորների դիակներով: Գոյթիստիւն հավասարության նշան է դնում հակամարտող երկու կողմերի՝ ֆալանգիստ ու հանրապետական զինվորների միջև: Նրանք չունեն գաղափարներ, չունեն նպատակներ, ընդամենն ընկել են պատերազմի հորձանուտն ու ելք չեն գտնում այդ դաժան փակուղուց:

Գրողը քայլ առ քայլ բերում է եզրահանգման, որ այդ կեղծ ու եսամոլ աշխարհում տեղ չկա Աբելին, այդ է պատճառը, որ տղան այդչափ հեշտ է տրվում է մահին: Այս վաղ շրջանի գործում արդեն Գոյթիստիւն դիմում է այն հնարքին, որի վրա կկառուցվեն 1960-70-ականների նրա բոլոր վեպերը. հիմնը վելով ընթերցողի գիտակցության մեջ քարացած աստվածաշնչյան կամ միֆական գաղափարների վրա, նա լրացնում է դրանք նոր բովանդակությամբ, որոշ չափով տեղաշարժելով ընդունված շրջանակները: Այսպես, «Դրախտ» կալվածքը բնավ երջանիկ ու անհոգ կյանքի կենտրոն չէ, քանի որ շուրջբոլորը տիրում է պատերազմի քաոսը: Իսկ Կայենի և Աբելի թեման «երկու Իսպանիաների» դիմակայության խորհրդանիշն է, որը եղբայրասպան քաղաքացիական պատերազմի այդ շրջանում ձեռք է բերում կոնկրետ սոցիալ-պատմական բովանդակություն:

Առանձնակի ուշադրության է արժանի սոցիալական թեմայի նոր ընկալումը “Կրկես”, “Տոներ” և “Ալեքսիություն” վիպական եռագրության մեջ:

1957-1958 թվականներին գրեթե միաժամանակ լույս տեսան Գոյթիստիւնի երեք վեպերը՝ «Կրկես», «Տոներ» և «Ալեքսիություն», որոնք թեմատիկայով ու գեղարվեստական արժեքով խստորեն տարբերվում են նախորդ գործերից: Այդ ժամանակ արդեն լիովին ձևավորվել էր Գոյթիստիւնի գրելաոճին բնորոշ «օբյեկտիվ արձակի» գեղագիտական հայեցակարգը:

Իր գաղափարներին համահունչ Գոյթիստիւն ստեղծեց վերը նշված երեք վեպերը, որոնց հիմքում ընկած է հասարակ իսպանացու կյանքն ու սոցիալական

թեման: Եթե նախորդ վեպերում իրականության պատկերումը հետևանք է հերոսների նեղ աշխարհընկալման (եթե հաշվի առնենք նրանց գերակշիռ մեծամասնության տարիքը), ապա հաջորդ վեպերում արդեն իրական աշխարհը պատկերվում է առավել պարզ ու ընկալելի: Ըստ էության «Կրկեսը» ևս առանձին նովել-պատմվածքներից բաղկացած վեպ է, որում յուրաքանչյուր պատմվածք դառնում է հաջորդի կամ նախորդի շարունակությունը: Գոյթխտլուն «Կրկեսում» և «Ալեքսիությունում», կերտում է ամբողջական, իրական անձանց կերպարներ: Այս առումով Գոյթխտլոյի լավագույն հերոսներից է Ուտան, որի կերպարը «Կրկեսում» առավել հակասական է այն պարզ պատճառով, որ հեղինակը նրան օժտել է միաժամանակ ծայրահեղ բացասական ու դրական հատկանիշներով: Գոյթխտլուն նման արդյունքի է հասնում միաձուլելով ավանդական իսպանական «խաբեբայական» (պիկարոյական) և XX դարում ծնունդ առած սոցիալական վեպերը:

«Կրկեսը» վեպում արդեն Գոյթխտլուն գործնականում առավել ճշգրտորեն է իրականացնում «օբյեկտիվ արձակի» տեսության պահանջները: Ամփոփելով Գոյթխտլոյի այս կարևորագույն շրջանի գործերի քննությունը՝ անհրաժեշտ է նշել, որ հեղինակը միտումնավոր կերպով ներկայացնում է այդ դժվար շրջանի ամենահուզող խնդիրները երիտասարդների աչքերով: Երիտասարդական ռադիկալիզմն այստեղ համահունչ է հեղինակի ստեղծագործական գլխավոր խնդրին՝ հակադրվել տիրող կարծր վարչակարգի բնույթին, ակնկալելով տեղաշարժ, փոփոխություն:

«Կրկեսը» ևս առանձին նովել-պատմվածքներից բաղկացած վեպ է, որում յուրաքանչյուր պատմվածք դառնում է հաջորդի կամ նախորդի շարունակությունը:

«Սոցիալական վեպի» ժանրով գրված երկու՝ «Կրկեսը» և «Ալեքսիություն» վեպերն ունեն մեկ և միևնույն կենտրոնական մոտիվը, որը կարելի է ձևակերպել «Փախուստ աղքատությունից» արտահայտությամբ:

Անկասկած «Ալեքսիությունը» Գոյթխտլոյի վեպերից առավել իրատեսականն է: Համադրելով վեպի բոլոր հերոսների ճակատագրերը՝ Գոյթխտլուն ընթերցողին բերում է միանշանակ եզրակացության, որ «բարաքների» թաղամասի բնկիչները հայտնվել են անելանելի վիճակում և դատապարտված են ապագայում ևս նույն կերպ քարշ տալ թշվառ ու անիմաստ գոյությունը: Այսուհանդերձ, ինչպես նշվեց, գրողը չի կորցնում հավատը հայրենիքի ապագայի հանդեպ:

«Ալեքսիություն» վեպի հրատարակումը իսպանական գրաքննությունն արգելեց, և հեղինակն այն տպագրեց Փարիզում, որտեղ այդ ժամանակ բնակվում էր:

1958 թվականին լույս տեսավ Գոյթխտլոյի սոցիալական թեմայով գրված «Տոներ» վեպը, որտեղ հեղինակը նկարագրում է Բարսելոնում տեղի ունենալիք եկեղեցական կոնգրեսի նախապատրաստական ընթացքը:

Ընդհանուր գծերով «Տոներում» կրկնվում են այն պատկերներն ու մտքերը, որոնք կային «Ալեքսիություն» վեպում: Հնչեցնելով իշխանավորների հավաստիացումներն այն մասին, թե իբր իսպանացիների սոցիալական կյանքը օրեցօր լավանում է, Գոյթիսոլոն դրան հակադրում է իրականությունը՝ սովը, աղքատությունն ու թշվառությունը, ցույց տալով, որ ֆրանսիստների հավաստիացումները դատարկ խոսքեր են, ցանկալին իրողություն ներկայացնելու մարմաջ:

Երբ 1963 թվականին ՄԱԿ-ի գիտակրթական հանձնաժողովը անվանում է Գոյթիսոլոյին Սերվանտեսից հետո աշխարհում ամենաընթերցվող իսպանացի գրող, նա ցնցվում է այդ անհամեմատելի մեծությունների համադրությունից, ինչն էլ դրդում է նրան վերանայել սեփական արվեստը: Գոյթիսոլոն հանգում է եզրահանգման, որ «օբյեկտիվ արձակի» սահմաններն այլևս նեղ են իր համար: Իրեն բնորոշ դինամիզմով և վճռականությամբ գրողը կարողանում է կտրուկ փոխել իր ստեղծագործական սկզբունքները:

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ ԼԵԶԱՎԱՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԵՐՈՍՆԵՐԻ ԿԵՐՊԱՐԱԿԵՐՏՄԱՆ ՆՈՐ ՎԱՄԱԿԱՐԳԸ ԳՈՅԹԻՍՈԼՈՅԻ ԵՐՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆԻ ՎԵՊԵՐՈՒՄ

Աշխատանքի երրորդ գլխում ուսումնասիրության հիմնական նյութն այն թեմատիկ, կառուցվածքային և լեզվական պահանջներն են, որ առաջադրում է Գոյթիսոլոն նոր տիպի վեպին. առաջին հերթին՝ նոր լեզվամտածողության ներմուծումն ու կերպարակերտման նոր սկզբունքների կիրառումը:

Այս շրջանի գործերը՝ որպես առանձին քննության նյութ, բնորոշվում են «օբյեկտիվիզմից» հրաժարումով և նոր գրական-գեղարվեստական հայեցակարգի անցումով:

Եթե նախկինում Գոյթիսոլոն գրականությունը դիտարկում էր որպես հասարակությունը վերափոխելու, մարդկանց նոր գիտակցության բերելու կարևոր գործիք, ապա այժմ, ինչպես նշում է «Վերջին վագոնում», նրա համար պարզ է դառնում, որ «աշխարհի շարժումը կախված չէ մեզանից, մենք սխալվում էինք, երբ հավատում էինք գրականության իրական հզորությանը»⁹:

1960-ական թվականների սկզբին լույս տեսան երեք ստեղծագործություն՝ «Նիխարի դաշտերը» (1960թ.) և «Չանկա» (1962թ.) փաստագրական գրքերն ու «Կղզին» (1961թ., տպ. 1964թ.) վեպը:

Ի տարբերություն «Կրկեսը», «Ալեքսիություն» և «Տոներ» վեպերի, «Կղզին» վեպում սոցիալական թեման նահանջում է երկրորդ պլան: Վեպը գրեթե զուրկ է սյուժեից: Եթե նախորդ վեպում գրողը ներկայացնում էր տարբեր խառնվածքի, մտածողության ու աշխարհընկալման հերոսների, որոնց միջև

⁹ Goytisolo J., El Furgón de cola, Ruedo Ibérico, Paris, 1967, p. 52.

հաճախ տեղի էր ունենում գաղափարական բախում, ապա «Կղզին» վեպում այս ամենը մնում է շարադրանքից դուրս: Վեպի վերնագիրն այլաբանական է և մի քանի իմաստ ունի: Նախ և առաջ այն խորհրդանշում է այն «կղզիացած» կյանքը, որով ապրում են իսպանական իրականությունը մերժած, այդ իրականությունից մեկուսացած հերոսները:

Վերնագրի երկրորդ իմաստն առավել պարզ է. ծովափնյա փոքրիկ քաղաքը բնականորեն մեկուսացած է ողջ Իսպանիայից, շարքային քաղաքացիների հայացքից:

«Կղզին» ստեղծագործությունը կերպարներով ու գաղափարական ուղղվածությամբ շատ մոտ է «Ալեքսիսություն» վեպին: Եթե նախորդ վեպում Գոյթիսոլոն պատմում է սոցիալական «հատակի» մասին՝ ներկայացնելով ընչազուրկ ու աղքատ հերոսներին, ապա այստեղ խոսքը հոգևոր ու բարոյական «հատակի» մասին է:

Մոտ հինգ տարի անց լույս է տեսնում «Հատուկ նշաններ» (1966թ.) վեպը, որը գրողի առավել հաջողված ստեղծագործություններից է: Այս վեպով սկսվում է Գոյթիսոլոյի ստեղծագործական նոր շրջանը, որը էսպես տարբերվում է նախորդից թե՛ գեղագիտությամբ, թե՛ աշխարհընկալմամբ և թե՛ իրականության պատկերման սկզբունքներով: 1960-ականների իսպանական իրականությունը անհամեմատ ավելի բարդ էր ու հակասական, և երկրում տեղի ունեցող փոփոխությունները, նոր ժամանակները իմաստավորելու համար գրողին անհրաժեշտ էր խոսել իր անունից, տալ սեփական մեկնաբանությունները:

«Հատուկ նշաններ» վեպում հիմնական գաղափարական ուղղվածությունը ֆաշիզմի ապամիֆականացումն է: Վեպի հերոսի ներքին մենախոսությունների միջոցով Գոյթիսոլոն ցույց է տալիս, որ իր սերունդը հասցրեց ծերանալ՝ այդպես էլ չապրելով երիտասարդություն: Այդ միտքը պատկերելու համար հեղինակը որոնում է գեղարվեստական նոր լեզու, որը համարժեք կարտացոլեր փոփոխված իսպանական իրականությունը: Հեղինակը «կոտրում է» շարադրանոցի արդեն կայացած կարծրատիպերը: Սյուժեի ուղղաձիգ կառուցվածքը փոխարինվում է շարադրանքով, երբ անցյալը միախառնվում է ներկային, և հերոսի ներքին երկխոսությունները իրենց էմոցիոնալ լարվածությամբ հաճախ խախտում են նրա մտքերի ընթացքը, փաստերի անկողմնակալ արձանագրումը փոխարինվում է տեսանկյունների բազմազանությամբ:

Ըստ էության «Հատուկ նշաններում» կրկնվում ու իրար են միաձուլվում Խուան Գոյթիսոլոյի բոլոր նախորդ ստեղծագործությունների մոտիվները՝ անհատ և հասարակություն, պատմություն, քաղաքացիական պատերազմ, սոցիալական թեմա, սերունդների բախում, անհատի միայնություն, բռնապետություն և այլն:

Գործից գործ ընթանալով անհատականից դեպի համընդհանուրը՝ Խուան Գոյթիսոլոն ստեղծագործական երկրորդ շրջանում գրեթե ամբողջապես հրաժարվում է կերպարներից ու ուշադրությունը կենտրոնացնում Իսպանիայի անցյալի ու ներկայի վրա, ինչի վառ վկայությունն է «Կոմս Դոն Խուանի հատու-

ցումը» վեպը, որտեղ հեղինակը ցույց է տալիս, որ բոլոր դարաշրջաններում Իսպանիայի պատմության անբաժան ուղեկիցն է եղել անարդարությունը և իրականության միտումնավոր խեղումը:

Վեպն ուղղված է իսպանական հին ու նոր արատավոր բարքերի դեմ, որի հիմքում իսպանական էթնոսի սարկաստիկ քննադատությունն է, ինչի հետևանքով էլ առաջին պլան է մղվում, այսպես կոչված, «homo hispanicus»-ը, որին այստեղ հեղինակը հակադրում է ավանդական «homo sapiens»-ին:

Ինչպես «Հատուկ նշաններ» վեպի վերջին հատվածում, այնպես էլ «Կոմս դոն Խուլիանի հատուցումը» վեպում Գոյթիսոլոն գրեթե ամբողջապես մերժում է նախադասության ավանդական կառուցվածքի, կանոնների, անգամ կետադրության կիրառումը և արդյունքում հերոսի ներքին մենախոսություններն ընկալվում են իբրև գիտակցության հոսք:

Գոյթիսոլոյի այս փորձարարական ստեղծագործության մեջ հնչում են նույն մոտիվները, ինչ նախկին վեպերում, այն տարբերությամբ, որ այստեղ դրանք բացահայտվում են ոչ թե որոշակի իրավիճակներում կամ գործողություններում, այլ հերոսի խոհերի, մենախոսությունների մեջ: Վեպում գաղափարական կարևոր դեր են խաղում այլաբանությունները, որոնք առավել հաճախ կապված են հին հունական առասպելաբանության հետ:

Գոյթիսոլոյի գրական ստեղծագործության մեջ կենտրոնական տեղ գրավող «Կոմս դոն Խուլիանի հատուցումը» վեպը ժանրային առումով տիպիկ գործ է: Այս գործին ավելի շատ համապատասխանում է իմաստաբանական «դիսկուրս», «բանավեճ» եզրույթը, որը բնորոշ է ֆրանսիական «նոր վեպին»: Սա շարադրման տիպ է, ուր սյուժեն և գործող անձիք մղվում են հետին պլան, տեղը զիջելով տեքստային առանձին խմբերին, որոնք ենթարկվում են սեփական օրենքներին և որոշակի ներքին տրամաբանությանը: «Նոր վեպի» հեղինակների հայացքները մոտ են Գոյթիսոլոյին, սակայն վերջինիս գրքերի քաղաքական և սոցիալական ուղղվածությունը, նրանց գաղափարական հագեցվածությունը միշտ արտահայտված են ավելի հստակ: Ակնհայտ է նաև Պրահայի դպրոցի լեզվաբանների ազդեցությունը Գոյթիսոլոյի գեղարվեստական լեզվի վրա: Նրանց ուսմունքում ամենից կարևորը Գոյթիսոլոյի համար այն է, որ լեզուն չի դիտարկում որպես արտաքին աշխարհի արտացոլման միջոց, այլ որպես ինքնավար ու ինքնաբավ արժեք, որն ապրում և գործում է իր սեփական օրենքներով: Այս հարցն այնքան է կարևորվում հեղինակի կողմից, որ նա իր առջև նպատակ է դնում «ազատագրել» լեզուն, մաքրել այն ամեն տեսակի բանաձևերից ու կարծրատիպերից, և դրա հետ մեկտեղ՝ իրաժարվել ընդունված գրական նորմերից ու գրական տեքստի ընդունված շարահյուսությունից: Գոյթիսոլոն ձգտում է մշտապես վերահիմաստավորել բառերի նշանակությունը, օգտագործելով իմաստային դաշտի ողջ բազմազանությունն և հարստությունը:

Հեղինակի հաջորդ՝ «Հողագուրկ Խուանը» վեպը սյուժետային ու գաղափարական առումով «Կոմս դոն Խուլիանի հատուցումը» վեպի շարունակությունն է: Այստեղ անհատական մտածողությամբ ու գործողություններով իրական

կերպար չկա, այլ բոլոր ժամանակների իսպանացու հավաքական կերպարն է: Անտեսելով ժամանակն ու տարածությունը՝ «Հողագուրկ Խուանում» Գոյթխություն ազատորեն տեղաշարժվում է տարբեր դարաշրջաններ ու երկրներ՝ ընթերցողին տեղափոխելով մեկ Նյու-Յորք ու Սահարա անապատ, մեկ Կուբա, մեկ Ստամբուլ: Խոսելով իսպանական ինկվիզիցիայի ոճրագործությունների, Կուբայում ճակնդեղի իսպանական պլանտացիաների մասին՝ հեղինակն, ըստ էության, ներկայացնում է առաջին հերթին իր նախնիներին: Սա որոշակի առումով խորհրդանշական է, քանի որ այս վեպը հեղինակի համար հայրենիքի թեմայի յուրօրինակ ավարտն է:

Գոյթխություն հանդված է, որ կյանքի փոփոխությունն իր հետ բերում է արժեհամակարգի փոփոխության անհրաժեշտություն, որն իր արտացոլումը պետք է գտնի գրական նոր լեզվում, կերպարների համակարգում և առաջ քաշվող խնդիրներում:

Հեղինակը պարզորոշ ցույց է տալիս, որ գրականության գլխավոր խնդիրներից է օգնել մարդկանց ձեռք բերել ներքին ազատություն, առանց որի հնարավոր չէ հասարակության ազատությունն ու նաև դրանից բխող առաջընթացը: Խուան Գոյթխուլոյի՝ մեծ մարդասերի և մեծատաղանդ գրողի ստեղծագործությունները նպատակաուղղված են հենց այս ազատության ձեռք բերման գործնթացի նպաստմանը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ուսումնասիրելով Խուան Գոյթխուլոյի ստեղծագործություններն ու առանձնահատկությունները, քննված խնդիրների շրջանակը, կարող ենք արդյունքներն ամփոփել հետևյալ հիմնադրույթներում.

1. Իսպանացի անվանի գրող Խուան Գոյթխուլոյի ստեղծագործության մեջ արտացոլվում են XX դարի երկրորդ կեսի Իսպանիայի հոգևոր-մշակութային զարգացման օրինաչափությունները և առանձնահատկությունները: Նրա ստեղծագործությունները «կամուրջների վերականգնման» յուրատեսակ և ինքնատիպ փորձ է ֆրանկիստական բռնապետությամբ ընդհատված իսպանական դասական գրականության լավագույն ավանդույթների և ժամանակակից գրական զարգացումների միջև:

Գոյթխուլոյի վեպերի լեզվական առանձնահատկությունների և կերպարային համակարգի քննությունը ցույց է տալիս, որ հեղինակի՝ որպես նոր վեպի ստեղծողի համար, էական է լեզվական կարծրացած ավանդույթների վերացումը: Գրականությունը՝ ժամանակին զուգընթաց, արտացոլում է կյանքի ամենաէական կողմերը, և, դրան համահունչ, փոխում իր խնդիրներն ու լեզուն: Արդիականացնելով այդ խնդիրները, Գոյթխուլոն ցանկանում է, որ իսպանական գրականությունը վերգտնի իր տեղն արևմտաեվրոպական գրականության ընդհանուր համակարգում:

2. «Ձեռքերի ճարակություն» վեպի քննությունն ի հայտ է բերում այն հանգամանքը, որ Գոյթիսոլոն, պաշտպանելով գրականության սոցիալական կեցության գաղափարը, հաղթահարում է գրողներին բնորոշ «սուբյեկտիվիզմը»: Ամեն կերպ փորձելով ձեռնպահ մնալ սեփական գնահատականներից՝ հեղինակը փորձում է իրադարձությունների էությունը և հերոսների հոգեվիճակների բացահայտումը (Աննա, Ագուստին, Մենդոսա, Դավիթ) փոխանցել վերջիններիս խոսքերի, ժեստերի և վարքագծի միջոցով:

«Կրկեսը», «Ալեքսանդրություն», «Տոներ» վեպերում այդ օրինաչափությունների համադրումը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ այստեղ իր արտացոլումն է գտել հեղինակի ձգտումը՝ հակադրվել ֆրանկիստական վարչակարգի կարծր բնույթին և դիտել կյանքը շարժման և փոփոխության մեջ: Միևնույն ժամանակ աշխատանքում վերլուծության ենթ ենթարկում հեղինակի՝ պատմության խնդիրների ընկալումը նեոավանգարդիզմի դիրքերից:

3. Գոյթիսոլոն և նրա սերնդակիցները ստիպված էին փնտրել դեպի ճշմարտություն տանող ուղին՝ անցնելով բազմաթիվ արգելքների և խոչընդոտների միջով: Քանի որ գրաքննության այդ դաժան պայմաններում ուղիղ կերպով ճշմարտությունն ասել անհնարին էր, նրանք ընտրեցին այլ ճանապարհ՝ «անկողմնապահ վկայության ճանապարհը», սահմանափակվելով սոսկ փաստերի արձանագրությամբ և զերծ մնալով դրանց գնահատականից: Այդպես ստեղծվեց «օբյեկտիվ արձակը» կոնկրետ սոցիալ-քաղաքական իրավիճակի ծնունդը, իսկ գրողի տեսական և հրապարակախոսական գործերի առաջին ժողովածուն՝ «Վեպի խնդիրները», դարձավ «օբյեկտիվ արձակի» հռչակագիրը, որի առանցքային սկզբունքներից էին զեղարվեստական շարադրանքի ապաստանավորումը վեպում, հերոսների ընդգծված անկախությունը հեղինակի կամքից, և դրանով իսկ՝ իսպանական իրականության «արձանագրային» վերարտադրումը:

4. «Թախիժ դրախտում» ստեղծագործությունը, չնայած իր ողբերգականությանը, թերևս ամենաքնարականն է «օբյեկտիվ արձակի» գործերից: Գրողն այստեղ քայլ առ քայլ բերում է ընթերցողին այն եզրահանգման, որ այդ կեղծ ու եսամոլ աշխարհում տեղ չկա Աբելին, այդ է պատճառը, որ տղան այդչափ հեշտ տրվում է մահին: Արդեն այս վաղ գործում Գոյթիսոլոն դիմում է այն հնարքին, որի վրա կկառուցվեն 1960-70-ականների նրա բոլոր վեպերը. հիմնվելով ընթերցողի գիտակցության մեջ քարացած աստվածաշնչյան կամ միֆական գաղափարների վրա, նա լրացնում է դրանք նոր բովանդակությամբ, որոշ չափով տեղաշարժելով ընդունված շրջանակները: Վեպն ավարտելուց հետո, քննադատական հայացքով վերանայելով այն, Գոյթիսոլոն եզրակացնում է, որ «օբյեկտիվ արձակի» շրջանակներն այլևս նեղ են իր համար:

5. «Հատուկ նշաններ» վեպում հիմնական գաղափարական ուղղվածությունը՝ ֆաշիզմի ապամիֆականացումն է: Վեպի հերոսի ներքին մենախոսությունների միջոցով Գոյթիսոլոն ցույց է տալիս, որ իր սերունդը հասցրեց ծերանալ, այդպես էլ չապրելով երիտասարդություն: Այդ միտքը պատկերելու համար հեղինակը որոնում է զեղարվեստական նոր լեզու, որը

համարժեքորեն կարտացույցեր փոփոխված իսպանական իրականությունը: Այուժեի ուղղաձիգ կառուցվածքին փոխարինում է մի շարադրանք, երբ անցյալը միախառնվում է ներկային, և հերոսի ներքին երկխոսություններն իրենց էնոցիոնալ լարվածությամբ հաճախ խախտում են նրա մտքերի ընթացքը: Փաստերի անկողմնակալ արձանագրումը փոխարինվում է տեսանկյունների բազմազանությամբ: Փորձ է արված նաև ցույց տալ այն առանցքային դերը, որ խաղում է «Հատուկ նշաններ» վեպը գրողի՝ «օբյեկտիվ արձակից» դեպի «փորձարարական վեպ» անցման գործում. այստեղ առավել, քան Գոյթիսոլոյի որևէ այլ ստեղծագործության մեջ, ակնհայտ է այդ երկու ոճական սկզբունքների համադրությունը: Դրա հետ միասին մերժվում են այն գեղարվեստական հայեցակարգերը, որոնք դրված են դասական հերոսի կերպարակերտման հիմքում:

6. Տարբեր ժամանակներում գրված վեպերի համեմատական վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Գոյթիսոլոյի դրանց հերոսները շատ ընդհանրություններ ունեն. Ալվարո Մենդիլյան «Հատուկ նշաններ», անանուն պատմող հերոսը «Կոմս դոն Խուլիանի հատուցումը» և Խուանը՝ «Հողագուրկ Խուանը» վեպերում՝ միևնույն մարդու՝ իսպանական մտավորականի, տարբեր կերպարանքներն են, ում ճակատագրի վրա մոայլ ստվերի պես իջավ քաղաքացիական պատերազմը: Այս հերոսներից յուրաքանչյուրը՝ գրողի «երկրորդ ես»-ն է: Գրողի ներքին հոգևոր էվոլյուցիան արտացոլում է առաջադեմ իսպանական մտավորականության ուղին՝ լի տառապանքներով, սխալներով և որոնումներով: Այս առումով առավել աչքի է ընկնում «Կոմս դոն Խուլիանի հատուցումը» վեպը, որը կարելի է անվանել հեղինակի «ամենաիսպանական» ստեղծագործությունը. այն ամբողջապես հյուսված է նյութից, որի հիմքում իսպանական դասական գրականությունն է: Այս ստեղծագործության հիմնական թիրախն՝ այն գռեհկացված բովանդակությունն է, որը ֆրանկիզմը փորձում էր հաղորդել «հայրենիք» հասկացությամբ: Գոյթիսոլոն հեգնում է միջը Իսպանիայի՝ առանձնահատուկ պատմական առաքելության մասին:

7. «Կոմս դոն Խուլիանի հատուցումը» վեպի տեքստը հագեցած է իրոյթներով, անուններով, ակնարներով, որոնք հասկանալի են միայն հեղինակի հայրենակիցներին: Մշտական տեղաշարժերը ժամանակային հարթությունում, հերոսների համակարգում, խաղը դերանունների հետ, անսովոր շարահյուսությունը, խորհրդանիշների առատությունը՝ այս ամենը էլ ավելի է դժվարացնում նյութի ընկալումը: Վեպն ասես ենթադրում է դրա ընթերցման և ընկալման մի քանի մակարդակ՝ կախված ընթերցողի իմացական պաշարից և հեղինակի գեղարվեստական աշխարհի ներթափանցելու նրա պատրաստակամությունից: Գոյթիսոլոն աշխատում է գործի դնել խորհրդանիշի իմաստների ամբողջ գունապնակը: Այսպես, օձը հանդես է գալիս մի տեղ որպես չարիքի, դավաճանության խորհրդանիշ, մեկ այլ տեղ՝ ինչպես ընդունված է հուդաիզմում, որպես ասպաշխարության, մաքրման խորհրդանիշ:

Վեպում Գոյթխտլոն կարևորում է լեզուն ոչ որպես արտաքին աշխարհի արտացոլման միջոց, այլ որպես ինքնաբավ արժեք, որն ապրում է իր սեփական օրենքներով:

8. «Հողագուրկ Խուանը» վեպը տարբերվում է նախորդից նրանով, որ հիմնականում պահպանելով գեղարվեստական սկզբունքները, դրանց իրականացման գործում Գոյթխտլոն ևս մեկ քայլ է անում ավանդական ձևերից հրաժարվելու ուղղությամբ: Վեպում այնքան շատ տեղ է հատկացված ստեղծագործելու թեմային, որ այն երբեմն ընկալվում է որպես հեղինակի գեղագիտական հավատամք: Իր առջև դրված խնդիրների թվին Գոյթխտլոն ավելացրեց ևս մեկը. դուրս մղել վիպական հյուսվածքից թատերականության վերջին «մնացուկները», վերափոխել դրանք՝ գործողություններից զերծ խոսքային հոսանքի: Գրողը ձգտում է վերացնել ընդունված պատկերացումը վիպական գործող անձի՝ կենդանի էակի մասին: Հենց այս պատճառով էլ վեպի կենտրոնական դերակատարումը ոչ թե գործող անձին է վերապահված, այլ նրա անհատական գիտակցությունը: «Հողագուրկ Խուանը» Գոյթխտլոյի համար հայրենիքի թեմայի յուրօրինակ ավարտն է:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՅՈՎ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ ՀՈՂՎԱԾՆԵՐ

1. «Օբյեկտիվ շարադրանքի» սկզբունքը Խուան Գոյթխտլոյի 1950-ականների վեպերում, «Գարուն», 7-8.2007, էջ 81-83:

2. Խուան Գոյթխտլոն և «խսպանական պատերազմական վեպը», «Կանթեղ», Ասողիկ, Երևան, 2008թ., 2 (35), էջ 30-36:

3. Սոցիալական թեման Խուան Գոյթխտլոյի ստեղծագործություններում, «Համատեքստ-2007», Երևանի պետական համալսարանի հրատարակչություն, Երևան, 2008թ., էջ 229-236:

4. Իսպանիայի անցյալի «ապահերոսացումը» Խ.Գոյթխտլոյի «Կոմս դոն Խուլիանի հատուցումը» վեպում, «Կանթեղ», Ասողիկ, Երևան, 2016թ., 3 (68), էջ 3-9:

5. Խուան Գոյթխտլոն և իսպանական արձակի ավանդույթները, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», ՀՀ ԳԱԱ գիտություն, Երևան, 2016թ., 2(647) մայիս-օգոստոս, էջ 213-219:

6. Խուան Գոյթխտլոյի «Թախիծ դրախտում» ստեղծագործությունը և արևմտաեվրոպական փորձարարական վեպը, «Օտար լեզուները բարձրագույն դպրոցում», Երևան, 2016թ., 3 (21), էջ 170-177:

АЗРОЯН РУЗАННА АКОПОВНА
Мир романов Гойтисоло

Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01. 07 – "Зарубежная литература".

Защита диссертации состоится 7 июля 2017 года в 12:30 на заседании специализированного совета Литературоведение 003 Института литературы имени М. Абеяна НАН РА по адресу: ул. Григора Лусаворича 15, г. Ереван, 0002, Республика Армения.

РЕЗЮМЕ

Данная диссертационная работа посвящена исследованию особенностей художественного мира романов известного испанского писателя Хуана Гойтисоло. В работе анализируются не только литературно-эстетические, но и исторические предпосылки формирования художественных и мировоззренческих принципов писателя, так как испанская литература 20-го века, более чем литература какой-либо другой европейской страны, очень тесно связана с историей своей страны. История Испании исследуемого периода полна кровавых событий, революций и братоубийственных войн.

Новизна нашей работы заключается не только в том, что это первое исследование творчества испанского писателя в нашем литературоведении, но и в том, что здесь впервые делается попытка всестороннего анализа жанровых особенностей романов в контексте с теоретическими работами, проливающими свет на литературно-эстетические принципы и подходы писателя.

Исходя из этого, задачей данной работы ставится анализ структурной системы и стилистических особенностей романов автора, а также своеобразие их тематики и динамику их идейного развития.

Диссертация состоит из введения, трех глав, заключения и списка использованной литературы.

Во введении обосновывается выбор темы, ее актуальность и новизна, дается степень изученности творчества Хуана Гойтисоло как в испаноязычной, так и в русскоязычной критике, а также определяются цель и задачи исследования.

В первой главе – “Тенденции развития испанской литературы в 1940-50-х годах и раннее творчество Гойтисоло” – анализируются первые литературные опыты писателя на фоне становления его эстетических принципов и формирования его художественного мировоззрения. В центре исследования находится также принцип “объективного повествования” или “объективной прозы”, который особо ярко выразился именно в начальном периоде творчества Хуана Гойтисоло.

Во второй главе – “Романы Хуана Гойтисоло зрелого периода и формирование новых художественно-эстетических принципов” – исследуется второй этап творчества писателя, когда рамки “объективной прозы” уже становятся для него узкими. Здесь мы анализируем те новые подходы автора к литературному творчеству, которые он вырабатывает в результате критического пересмотра собственных эстетических принципов на новом этапе исторического развития испанского общества.

Третья глава – “Новая система языкового мышления и создания образов в романах Гойтисоло третьего периода” - посвящена анализу тех тематических, композиционных и языковых требований, которые автор предъявляет к роману нового типа. Исследование романов этого периода позволяет прийти к заключению, что именно в них наиболее ярко отразились те основные теоретические положения, которые занимают центральное место в критических эссе Хуана Гойтисоло.

В заключении диссертационной работы мы обобщили результаты исследования и пришли к следующим выводам:

- В творчестве испанского прозаика Хуана Гойтисоло отразились закономерности и особенности историко-культурного развития Испании во второй половине 20-го века. Его произведения по сути – своеобразная попытка “восстановления мостов” между лучшими традициями испанской классической литературы, прерванной франкистской диктатурой, и современным ему литературным развитием. Актуализируя задачи, стоящие перед отечественными писателями, Гойтисоло хочет, чтобы испанская литература вновь заняла своё достойное место в системе общеевропейской литературы.

- Анализ произведений раннего периода, в частности романа “Ловкость рук”, выявляет то обстоятельство, что писателю удается преодолеть свойственный испанской литературе этого периода субъективизм. Стремясь воздержаться от собственных оценок, Гойтисоло пытается передать душевное состояние героев, а также суть событий, изображаемых в романе, с помощью их диалогов и жестов. Сопоставительный анализ романов “Цирк”, “Прибой”, “Праздники” позволяет заключить, что в них отразилось стремление автора противопоставить себя косности франкистского режима и представить жизнь в движении и изменении.

- Гойтисоло и современные ему писатели вынуждены были искать путь к правде, преодолевая разные запреты и преграды. Поскольку в условиях жестокой цензуры невозможно было прямо высказать правду, они выбрали метод “беспристрастного свидетельства”, ограничиваясь констатацией фактов. Анализ этого метода позволяет заключить, что именно он стал основой литературного направления этого периода, известного как “объективная проза” – порождение конкретной социально-политической ситуации, а сборник теоретических работ Хуана Гойтисоло “Задачи романа” стал манифестом этого направления. Стержневым положением “объективного романа” является подчеркнутая независимость героев произведения от воли автора, стремление “дисперсонифицировать” их, что способствовало “протокольному” воссозданию современной ему испанской действительности.

- Роман “Печаль в раю”, не смотря на трагичность сюжета, самый лиричный из “объективных романов” писателя. Шаг за шагом автор подводит читателя к мысли, что в этом бессердечном и лживом мире нет места Авелю. В этом романе Гойтисоло впервые использует приём, на котором позже будут строиться большинство его произведений: основываясь на укоренившихся в сознании читателя библейских и мифологических стереотипах, автор наполняет их новым содержанием, значительно раздвигая общепринятые границы.

- Однако именно этот роман поставил начало изменению курса в творческой концепции писателя: критически пересмотрев это произведение, Гойтисоло заключил, что рамки “объективной прозы” уже очень узки для него. И уже следующий роман - “Особые знаки” – ознаменует отказ от прежней формы повествования и переход к поискам новых путей.

- Основная идейная направленность романа “Особые знаки” – демификация фашизма. С помощью внутренних монологов героя, автор выражает мысль о том, что его поколение успело состариться, не прожив молодости. Анализ романа показывает, что писатель – в поиске нового художественного языка. На смену последовательному композиционному построению сюжета приходит смешение временных слоёв, прошлое сплетается с настоящим, внутренние монологи героя часто переходят в «поток сознания». На смену беспристрастной констатации фактов, приходит противостояние разных точек зрения. Это даёт нам основание назвать роман экспериментальным, так как отход от “объективной прозы” очевиден, а новая форма повествования находится на стадии поиска. Гойтисоло отходит также от классического принципа передачи образов героев произведения. Сопоставительный анализ романов показывает, что почти все их главные герои – по большому счёту – разные ипостаси одного и того образа: испанского интеллигента, над чьей судьбой черной тенью нависла гражданская война. В то же самое время каждый из этих героев – второе “я” самого автора. Внутренняя духовная эволюция автора отражает путь передовой испанской интеллигенции – путь, полный страданий, ошибок и поисков.

- Роман “Возмездие графа дона Хулиана” - “самый испанский” из всех романов Хуана Гойтисоло. Произведение полностью “соткано” на материале классической испанской литературы. Основная мишень романа – то вульгарное содержание, которое франкизм пытается вложить в понятие “родина”. Автор высмеивает миф об особенной миссии Испании. Текст романа насыщен реалиями и аллюзиями, которые в первую очередь понятны испанцам. Постоянные перемещения во временной плоскости, в системе образов, игра с местоимениями, необычный синтаксис и вольное обращение с многочисленными символами – всё это ещё больше усложняет восприятие материала. Роман как бы предполагает его прочтение и понимание на разных уровнях, в зависимости от уровня познаний читателя и его готовности вникнуть в глубины художественного мира писателя.

- Анализ поздних произведений Хуана Гойтисоло подводит нас к мысли, что для автора важен подход к языку не как к средству отражения внешнего мира, а как к самодовольной ценности, которая живёт своими собственными законами. Для писателя, как создателя нового типа романа в испанской литературе, принципиально важно устранить затверделые языковые традиции, так как литература по ходу развития меняет свои задачи, а также язык и форму их подачи. В этом отношении очень характерен роман “Хуан безземельный”. Здесь очевиден отход от всех традиционных форм. В романе отведено так много места теме писательского творчества, что он порой воспринимается как эстетическое кредо автора. К характерным для поздних произведений задачам тут прибавляется ещё одна: полностью вытеснить из общего романного полотна последние “остатки” театральности, заменить их словесным потоком, лишённым действий. Писатель пытается искоренить представление о действующих лицах, как о живых существах. В этом кроется причина, что в центре романа не реальное действующее лицо, а его личное сознание. Роман “Хуан безземельный” – своеобразное завершение темы родины в творчестве писателя.

RUZANNA AZROYAN

Dissertation for a candidate's degree of philological science

Speciality 10.01.07 – "Foreign Literature"

The defense of the dissertation will take place on July 7, 2017, at 12:30 at the Specialized Council of Literary Criticism 003 at the Institute of Literature after

M. Abeghyan, NAS, RA.

Address: Yerevan, 15 Grigor Lusavorich Street

GOYTISOLO'S NOVELISTIC WORLD

SUMMARY

The present dissertation addresses the literary peculiarities in the novels by Juan Goytisolo, a Spanish writer and essayist. The work provides insights both into the literary-aesthetic views of the writer and the historical background of his period. It is worth mentioning that Spanish literature of the 20th century tends to reflect the history of its country. In this period, Spain was suffering from bloodsheds, fratricidal wars and revolutions.

The academic novelty of the presented work is determined by the fact that this is the first piece of research that not only addresses the literary career of the Spanish writer but also provides a comprehensive genre analysis of his novels, in this way shedding light on his literary-aesthetic views.

The present research seeks to provide a detailed analysis of structural and stylistic specifics inherent in Goytisolo's novels and identify the dynamics of their development.

The dissertation consists of an introduction, three chapters, a conclusion and a bibliography.

Introduction outlines the main scope of research, identifies its main aims and objectives, demonstrates its academic novelty and topicality.

Chapter One - "Development trends in Spanish Literature in 1940-50s and Goytisolo's works of early period" - reports Goytisolo's first attempts as a writer in the context of the development of his aesthetic views and artistic vision. Here the focus is placed on exploring the concept of "objective narration" or "objective prose" that is clearly reflected in his early works.

Chapter Two - "Goytisolo's novels of the later period and the development of new artistic-aesthetic principles" - considers the second stage in the writer's career, when he strives to step beyond the boundaries of "objective prose". In this part, we evaluate the new aesthetic principles the writer developed as a result of critical reconsideration of his own aesthetic views and values in the new development stage of Spanish society.

Chapter Three - "The new system of the language of thinking and creating imagery in Goytisolo's novels of the third period" - evaluates the thematic, compositional and linguistic requirements through which the author defines his novels of the new type.

The study of the novels of this period leads us to conclude that it is this period that strongly reflects the aspects dominating the writer's essays and criticism.

The final part of our work sums up the conclusions we have arrived at throughout our research. They are as follows:

- Juan Goytisolo's literary work reflects the specifics of the historical-cultural development period in Spain in the second half of the XX century. His novels employ a unique attempt of bridging the best traditions of Spanish classic literature breached by Francoist dictatorship and the contemporary literature. Goytisolo sets actual tasks for his contemporaries in an effort to reserve the Spanish literature its worthy place in European literature.

- The analysis of the earlier period, particularly of his novel, "The Young Assassins" (literary translation "Sleight of hands") reveals that the writer could tackle well the subjectivism inherent in the Spanish literature of that period. Refraining from his own evaluation of things, Goytisolo shows the state of mind of his characters and illustrates the events unfolding in the novel through dialogues and gestures. A comparative analysis of the novels "Circus" and "The Undertow", "The Feasts" yields conclusion that the author wanted to oppose the lasciviousness of Franco regime and portray life in motion and changes.

- Both Goytisolo and his contemporaries had to pave their way to the truth through various bans and obstacles. Because of severe censorship, they were deprived of the opportunity to tell the truth and had to remain impartial and confine to the facts. Our conclusion, in this respect, is that it was this method that gave birth to the literary trend in that period, known as "objective prose", a piece of writing based on accurate reporting of the social-political situation in the country. Goytisolo's "Problems of a Novel" served as a manifesto of that trend.

- The backbone of an "objective novel" is the marked independence of the characters and the fact they are not guided by the author. This "depersonalization" helps to give a realistic picture of life.

- Despite its tragic plot, Goytisolo's novel "Duel in Paradise" is regarded as the most lyrical one among his "objective novels". The author gradually encourages the reader to infer that this harsh world is not meant for Abel. In this novel, Goytisolo first uses the technique of reshaping biblical and mythological stereotypes of the reader and extending their boundaries.

It was this novel that changed the course of the writer's literary work, as having considered the novel from the critical perspective, Goytisolo decided to step beyond the boundaries of "objective prose". In his following novel, "Marks of Identity" he starts looking for new and fresh ways of narration. .

- Demystification of fascism is the main focus of the novel "Marks of Identity". Through the inner speech of his main hero, the writer claims that his generation has aged not even reaching their old years. The novel demonstrates that the writer is in the quest of a new literary language. The compositional structure of the text is replaced by a mix of

temporary layers, the past intertwines with the present and the inner speech of the characters very often transforms into a stream of consciousness. Impartial narration of facts changes into a debate of two opposing views. This lets us assume that the novel can be considered to be an experimental one, as departure from “objective prose” is obvious, and a new form of narration is in progress. Goytisolo also departs from the classic principles of character-building. The comparative analysis of the novels demonstrates that almost all their characters are guises of the same image - a Spanish intellectual, threatened by the civil war. At the same time, each of these characters reflects the second “ego” of the writer himself. The writer’s internal evolution reflects that the life led by the Spanish intelligentsia was full of suffering, errors and quests.

- “Count Julian” is the «most Spanish» of the writer’s novels, woven on the model of classic literature. The key target of the novel is the vulgar content that Franco regime seeks to invest in the understanding of “motherland”. The author derides the myth of “the special mission” reserved to Spain. The text of the novel is rich in realia and allusions that the Spanish would understand better. The novel employs constant shifts in temporal dimension and imagery, a play of pronouns, unique syntax and diverse symbols, all of which complicates the comprehension of the text. The novel can thus be perceived and understood at different levels, respective of the reader’s cognitive level and willingness to delve deep into the literary world of the writer.

- The analysis of the works dating to the final, third period of the writer, shows that the author regarded the language not only as a tool for sharing his inner world but also the smug values of reality. It was important for him as a writer and a founder of a new type of novels in Spanish literature to eliminate stereotyped language traditions, as through its development literature not only changes its targets but also the language and the form of its presentation.

In this respect, it is worth mentioning his novel “Juan the Landless”, where he dismisses all the literary traditions and addresses the topic of literary mastery to such extent that very often the novel is said to reflect the artistic stance of the writer. In this novel, the writer already adds another objective to those already set in the novel, to oust any theatricalism from the novel in exchange for the flow of words. The writer attempts to uproot the understanding that the characters in the novel are living creatures. He wants the readers to believe that the novel is not governed by a real character but by the author’s consciousness. “Juan the Landless” provides a conclusion to the subject of motherland in the writer’s literary work.

